

HOITOTYÖN ROOLI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUISSA

**Muuttuvat tehtäväkuvat
lainsäädännön ja
osaamisvaatimusten näkökulmasta**

**Marjukka Vallimies-Patomäki
Neuvotteleva virkamies, TtT
Sosiaali- ja terveysministeriö**

PÄÄMINISTERI JYRKI KATAISEN HALLITUKSEN OHJELMA

Laadukkaat ja vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut

- Palvelujen keskeinen tavoite terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
 - Avainasemassa peruspalvelut ja ehkäisevä työ
 - Kansalaisten vastuullinen terveyskäyttäytyminen
 - Matalan kynnyksen palvelut
-
- ❖ **Kunnat ja SOTE-alueet vastaavat SOTE-peruspalveluista ja osasta erikoistason tehtäviä -> Laaja palvelukokonaisuus**
 - ❖ **Kuntien ja SOTE-alueiden yhteisiä tehtäviä varten viisi ERVA-alueetta**

Lähde: Valtioneuvoston kanslia, 22.6.2011.

LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

- **Terveydenhuoltolaki** (1326/2010)
 - Tuli voimaan 1.5.2011 alkaen
- VN:n asetus erityistason sairaanhoidon järjestämisestä ja keskittämisestä (336/2011)
- VN:n asetus terveydenhuollon järjestämissuunnitelmasta ja erikoissairanhoidon järjestämissopimuksesta (337/2011)
- VN:n asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)
- VN:n asetus seulonnoista (339/2011)
- STM:n asetus ensihoitopalvelusta (340/2011)
- STM:n asetus laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta (341/2011)

HALLITUKSEN ESITYS TERVEYDENHUOLTOLAIKSI (90/2010 vp)

Hoitotyö oleellinen osa moniammatillisia terveystalvveluita

Yksityiskohtaiset perustelut: 24 § Sairaanhoido

- **Hoitotyö** on yksilöiden, perheiden ja yhteisön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä, sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä, kärsimyksen lievittämistä sekä sairaiden ja kuolevien hoitamista moniammatillisissa SOTE-toimintaympäristöissä.
- Hoitoon kuuluu myös **hoitajavastaanotoilla toteutettava oireenmukainen hoito**, jolla tarkoitetaan laillistetun ammattihenkilön aloittamaa hoitoa potilaan oireiden, käytettävissä olevien tietojen ja hoidontarpeen arvioinnin perusteella.
- Oireenmukaiseen hoitoon voi sisältyä sairaanhoitajan rajattuun lääkkeenmääräämisoikeuteen perustuva uuden **lääkehoidon aloittaminen** ja lääkärin tekemän taudinmäärityksen pohjalta **lääkemääräyksen uusiminen**.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

LAATU JA POTILASTURVALLISUUS (8 §)

- Terveydenhuollon toiminnan perustuttava **näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin** sekä oltava **laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua**
- Terveydenhuollon toimintayksiköiden on laadittava **suunnitelma** laadun hallinnasta ja potilasturvallisuudesta.
- Suunnitelmassa otettava huomioon potilasturvallisuuden edistäminen yhteistyössä sosiaalihuollon palvelujen kanssa.

PALVELUJEN SAAVUTETTAVUUS JA

YHDENVERTAINEN SAATAVUUS (10 §)

- Kunnan ja sairaanhoitopiirin on järjestettävä terveydenhuollon palvelut sellaisiksi kuin asukkaiden hyvinvointi, potilasturvallisuus, sosiaalinen turvallisuus ja terveydentila sekä niihin vaikuttavien tekijöiden seurannan perusteella lääketieteellisesti, hammaslääketieteellisesti tai **terveystieteellisesti arvioitu perusteltu tarve** edellyttävät.

TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖTOIMINNAN SÄÄNTELY

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994):

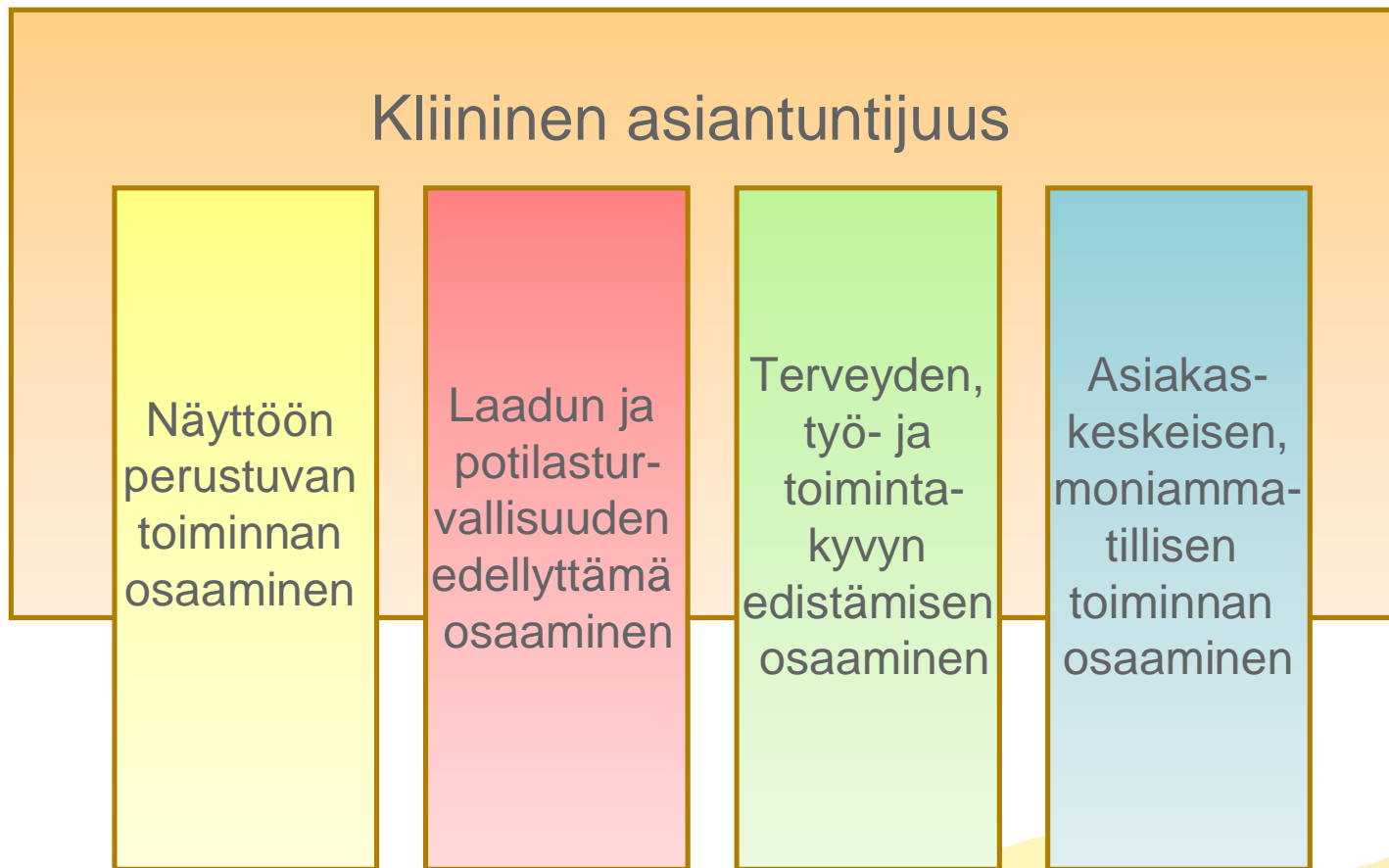
- ❖ Lääkäriin ja hammaslääkäriin erityiset oikeudet ja velvollisuudet
- ❖ Oireenmukainen hoito ja rajattu lääkkeenmäärääminen sekä sen edellyttämä erikoispätevyys
- ❖ Th:n ammattihenkilöt voivat toimia toistensa tehtävissä koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti, kun se on perusteltua työjärjestelyjen ja terveystalvelujen tuottamisen kannalta.
- ❖ Velvollisuus ylläpitää ja kehittää ammattitaitoa, perehtyä säännöksiin ja määräyksiin, soveltaa yleisesti hyväksyttäjä menettelytapoja koulutuksena mukaisesti.
- Työnantajan ohjaus- ja valvontatehtävä:
 - Henkilöstön määrä ja rakenne, työnjako ja tehtäväkuvat
 - Osaamisen varmistaminen, arviointi ja kehittämisen tukeminen
 - Ammattitoiminnan ohjaus ja seuranta
 - Riskien ennakointi, poikkeamien seuranta sekä reaaliaikainen puuttuminen ja korjaaminen

KLINISET ASIANTUNTIJUUDEN VAHVISTAMISEN PERUSTEET

Normi	Osaamisvaatimuksen peruste
Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 4a §	Tutkimuksesta, hoidosta ja kuntoutuksesta laadittava suunnitelma , josta ilmenevät hoidon järjestäminen ja aikataulu.
Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 51§	Th:n ammattihenkilön tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään 3. arkipäivänä yhteydenotosta terveyskeskukseen.
VN:n asetus 1019/2004, 2 § (Ei enää voimassa.)	Hoidon tarpeen arvioinnissa selvitetään yhteydenoton syy, sairauden oireet ja niiden vaikeusaste, kiireellisyys; edellyttää koulutusta , työkokemusta ja yhteyttä toimintayksikköön ja potilasasiakirjojen käyttöä .
Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 52 §	Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella ... terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito ja neuvonta järjestettävä ja aloitettava kiireellisyys huomioiden 6 kk:n kuluessa.
Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 57 §	Sairaanhoidon aloittamisesta, lopettamisesta, siirtämisestä toiseen yksikköön päättää ... vastaavan lääkärin ohjeiden mukaan laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö.
L 1224/2004 (Vanhempainraha)	Äiti on käynyt ... riittävän koulutuksen saaneen kätilön tai terveydenhoitajan jälkitarkastuksessa .
VN:n asetus 338/2011, 5 §	Laajan terveystarkastuksen tekee terveydenhoitaja tai kätilö yhteistyössä lääkärin kanssa.
KVTES 2010-2011 (Sairausloma)	<i>Soveltamisohje:</i> Terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan antama todistus .
Kelan lääkärinlausunto C	Terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan osaltaan laatiman ja allekirjoittaman lausunto tuen hakijan toimintakyvystä, avuntarpeesta sekä ohjauksen ja valvonnan tarpeesta.

HOITOTYÖN OSAAMISEN VAHVISTAMINEN

- **Ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelma**

Lähde: Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmän ehdotusluonnos, 23.8.2011.

NÄYTTÖÖN PERUSTUVA TOIMINTA

Näyttöön perustuvien käytäntöjen toteuttaminen hoitotyössä:

- Tunnettava luotettavat tietokannat ja osattava hakea tietoa
- Ymmärrettävä tiivistetyn tutkimustiedon merkitys
- Ymmärrettävä sairaanhoitajan osuus näyttöön perustuvassa toiminnassa ja sitouduttava siihen
- Osattava yhdistää erilaista tietoa ja soveltaa hoito- ja tutkimusohjeita, hoitosuosituksia ja hyviä käytäntöjä

Lähde: Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmän ehdotusluonnos, 23.8.2011.

TERVEYSPALVELUIDEN LAADUN JA POTILASTURVALLISUUDEN VARMISTAMINEN

Osaamisalue	Osaamisvaatimus
Eettinen osaaminen ja terveydenhuollon arvoperustaan sitoutuminen	<ul style="list-style-type: none">▪ Ammattietiikan ymmärrys ja toiminta▪ Potilaan informointi ja osallistaminen▪ Tietosuojasta ja -turvallisuudesta huolehtiminen▪ Haittatapahtumien jälkikäsitteleminen▪ Lainsäädännön tuntemus▪ Vastuu omasta osaamisesta ja ammatillisen vastuun rajojen tunnistaminen
Menetelmien turvallisuus	<ul style="list-style-type: none">▪ Henkeä uhkaavien tilanteiden ja välitöntä hoitoa tarvitsevien tunnistaminen, hoidon aloittaminen ja hoitoon osallistuminen▪ Laadukas perushoito▪ Terveiden, työkyvyn ja toiminnanvajeiden riskien tunnistaminen▪ Näyttöön perustuvien menetelmien ja ohjauksen hallinta▪ Lääkehoidon turvallinen toteuttaminen ja arviointiin osallistuminen
Prosessien turvallisuus	<ul style="list-style-type: none">▪ Hoidon jatkuvuuden varmistaminen▪ Kirjaaminen, tiedottaminen ja haittatapahtumien raportointi▪ Potilasturvallisuusriskien tunnistaminen ja hallinta▪ Haittatapahtumien käsittely ja toiminnan korjaaminen▪ Potilasturvallisuustyökalujen käyttö

TERVEYDEN JA TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN EDISTÄMINEN

- Väestön terveystietojen hyödyntäminen käytännön toiminnassa, suunnittelussa ja seurannassa
- Väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen palveluja kohdentamalla
- Kansantautien ja tapaturmien vähentäminen
- Iäkkäiden toiminnanvajauksen riskin tunnistaminen
- Hyvien käytäntöjen ja yhtenäisten menetelmien käyttö
- Varhainen tukeminen ja puheeksiottaminen, voimaannutta työote ja terveysvalmennus
- Asiakkaan aktiivisen roolin tukeminen
- Ryhmäneuvonta
- Perheen ja yhteisön osallisuuden tukeminen

Lähde: Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmän ehdotusluonnos, 23.8.2011.

HOITOTYÖN UUDET TEHTÄVÄT UUDISTUVISSA TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ

■ **Ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelma**

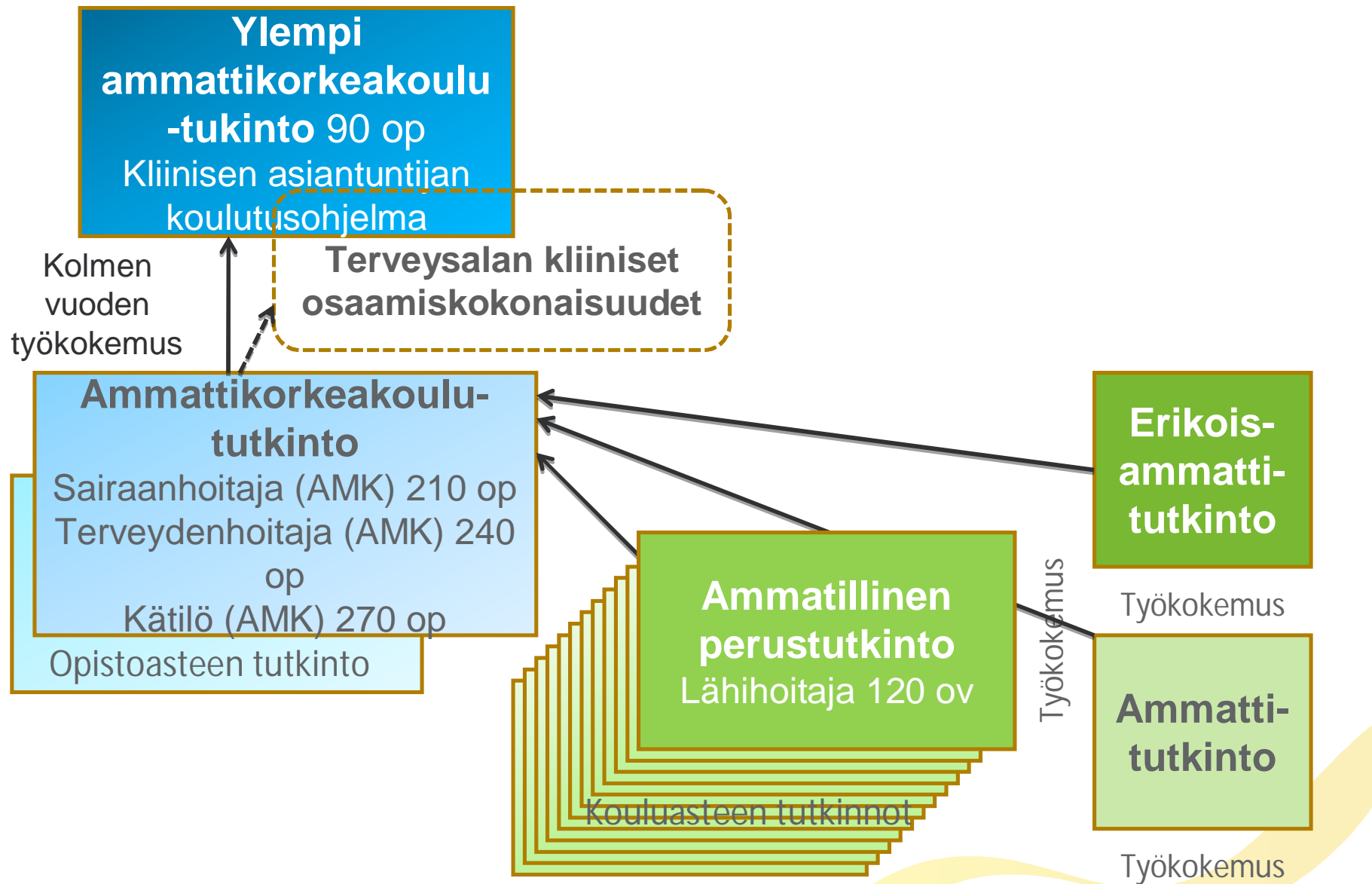
- Asiantuntija terveyskeskuksen puhelinpalvelussa ja ajanvarauksessa
- Ohjaustehtävä matalan kynnyksen neuvontapalveluissa
- Asiantuntija & koordinoija laajoissa terveystarkastuksissa
- Asiantuntija & koordinoija hyvinvointia ja terveyttä edistävillä kotikäynneillä
- Asiantuntija Terveysyötymalli-toiminnassa
- Kotiuttaja PALKO-mallin mukaisessa toiminnassa
- Asiantuntija & koordinoija iäkkäiden hoidossa, palliativisessa hoidossa ja saattohoidossa

Lähde: Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmän ehdotusluonnos, 23.8.2011.

HOITOTYÖN UUDET TEHTÄVÄT MUUTTUVISSA TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ

- **Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto**
 - Yleinen hoidon tarpeen arviointi ja hoitoon ohjaus tk:n puhelinpalvelussa ja ajanvarauksessa
 - Potilaiden ryhmäohjaus
 - Erikoisosaamista edellyttävät tehtävät erikoissairaanhoidossa, vanhustyössä, vammaistyössä, ensihoidossa, suun terveydenhoidossa, perhetyössä, mielenterveys- ja päihdetyössä, kuntoutuksessa ja saattohoidossa
- **Perusorientaation vahvistaminen toiminnanvajauksen riskin tunnistamisessa, kuntouttavassa työotteessa ja omahoidon tukemisessa**

Lähde: Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmän ehdotusluonnos, 23.8.2011.

Kuvio 1. Hoitotyön kliinisen asiantuntijuuden kehittymistä tukeva koulutus tutkintojärjestelmässä ja ehdotus terveysalan kliinisten osaamiskokonaisuuksien sijoittumisesta järjestelmään. Luonnos.

KOULUTUKSEN KEHITTÄMISHAASTEITA

Terveydenhuollon ammattitoiminnan näkökulma

- **Kliinisen osaamisen vahvistaminen perustutkinnoissa**
 - Yhtenäiset osaamiskuvaukset ja -tavoitteet
- **Osaamisen varmistamisen menettelyt perustutkinnoissa**
 - Osaamisen näytöt, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma
 - Lääkehoitopassi & kliininen passi
- **Ammattitaitoa edistävä harjoittelu ja työssäoppiminen**
 - Kriteerit turvaamaan ohjauksen laatua
 - Potilasturvallisuuden edellyttämän osaamisen varmistaminen
 - Moniammatilliset harjoitteluympäristöt
- **Kliinisen osaamisen vahvistaminen lisäkoulutuksella**
 - Laajat kliiniset osaamiskokonaisuudet
 - Yhtenäiset osaamiskuvaukset edistyneestä hoitotyöstä YAMK:n johtavaan kliinisen asiantuntijan koulutusohjelmaan
 - Kriteerit aiemmin opitun hyväksi lukemisen tueksi
 - Erikoisosaamisen kehittäminen sosiaali- ja perustutkinnon jälkeen

Lähde: Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmän ehdotusluonnos, 23.8.2011.
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

8.9.2011

M. Vallimies-
Patomäki

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

TERVEYDENHUOLLON TOIMINTAEDELLYTYKSET (4 §)

*Johtamisen tuettava
hoidon kokonaisuutta,
yhteistyötä ja kehittämistä*

- Toimintayksikön johtamisessa on oltava **moniammatillista asiantuntemusta**, joka tukee laadukkaan ja turvallisen hoidon kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä hoito- ja toimintatapojen kehittämistä.

HALLITUKSEN ESITYS TERVEYDENHUOLTOLAIKSI (90/2010 vp)

Perustelut:

- Hoitohenkilöstö muodostaa yli puolet terveydenhuollon henkilöstöstä
- Hoitotyö toteuttaa osaltaan terveydenhuollon perustehtävää
- **Henkilöstö strateginen voimavara ja keskeinen menestystekijä**
- Hoitotyön johtajien vähentämisen seurauksena:
 - Vastuu pirstoutunut hoitotyön ammatillisesta toiminnasta
 - Koordinaatio heikentynyt hoitotyön kokonaisuudesta
- **Hoitotyön johtamisen ydintehtävä on luoda edellytykset turvalliselle, vaikuttavalle, laadukkaalle ja tulokselliselle hoitotyölle**
- **Toimintayksikön johtamisjärjestelmän eri tasoilla oltava hoitotyön johtajia**, jotka johtavat ja kehittävät hoitotyötä toimintayksikön kokonaisstrategian ja perustehtävän mukaisesti

TYÖELÄMÄN, KOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN ALUEELLISEN YHTEISTYÖN TIIVISTÄMINEN

TERVEYSKESKUSTEN KEHITTÄMINEN, KOULUTUS JA TUTKIMUS (37 §)

- Yliopiston lääketieteellisen, hammaslääketieteellisen ja **terveystieteellisen koulutusyksikön opettaja** tai **AMK:n terveystieteellisen opettaja** voi toimia terveyskeskuksen sivutoimisessa virassa.

YLIOPISTOTASOISEN TERVEYDEN TUTKIMUKSEN RAHOITUS (61 §)

- Erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien on perustettava yliopistotasoisien terveyden tutkimuksen tutkimustoimikunta, jossa on **monitieteinen edustus** erityisvastuualueen terveydenhuollon toimintayksiköistä.

MONIAMMATILLINEN PERUSTERVEYDENHUOLLON YKSIKKÖ (35 §)

- sovittaa yhteen tutkimus- ja kehittämistoimintaa, hoito- ja kuntoutusketjujen laadintaa, **täydennyskoulutusta ja henkilöstötarpeen ennakointia alueellaan**

ERITYISVASTUUALUEEN SAIRAANHOITOPIIRIT (42 §)

- sovittavat yhteen **koulutusviranomaisten ja työhallinnon kanssa** henkilöstön perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta sekä **maakuntien liittojen kanssa** työvoiman kysyntää ja tarjontaa

Kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy

ARVIO VUOSINA 2008-2025 AVAUTUVISTA TYÖPAIKOISTA

Ammatti- ala	Tavoitekehitys 2008-2025					
	Määrä			Keskimäärin vuodessa		
	Muutos	Poistuma	Yhteensä	Muutos	Poistuma	Yhteensä
Sosiaali- ja terveys- ala	77 510	157 930	235 450	4 310	8 770	13 080
Kaikki alat yhteensä	48 640	1 094 140	1 142 790	2 700	60 780	63 490

Lähde: OKM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:16.

Työvoiman kysyntää vastaava koulutustarjonta edellyttää koulutuksen ja työelämän alueellista yhteistyön vahvistamista

NUORTEN KOULUTUKSEN ALOITTANEET VUONNA 2009 JA TAVOITE-EHDOTUKSET VUOTEEN 2016

Koulutusala	Aloittaneet 2009	Tavoite- ehdotus	Erotus, % (n)
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	17 073	18 770	+10 % (+1 697)
▪ Ammatillinen koulutus	8 050	9 080	+13 % (+1 030)
▪ Ammatti- korkeakoulutus	7 552	7 700	+2 % (+148)
▪ Yliopisto	1 471	1 990	+35 % (+519)
Kaikki koulutusalat yhteensä	98 763	93 700	- 5 % (-5 063)

Lähde: OKM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:16

YHTEENVETO

Terveydenhuoltolain tavoitteena:

- Laadun ja potilasturvallisuuden varmistaminen
- Väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- Asiakaskeskeisyyden, perusterveydenhuollon ja eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen

Terveydenhuoltolailla:

- Tunnustetaan hoitotyön vastuualue ja vahvistetaan sitä
- Edistetään moniammatillisuutta ja -tieteisyyttä
- Tunnustetaan hoitotyön johdon merkitys:
 - Potilasturvallisuuden varmistamisessa
 - Terveyspalvelun laadun ja vaikuttavuuden kehittämisessä
 - Henkilöstön ohjauksessa ja osaamisen kehittämisessä

VeTe-hankkeessa:

- Vahvistettu hoitotyön johtamista luomalla alueellista kehittämissyhteistyötä

Haasteena hoitotyössä:

- ❖ Kliinisen asiantuntijuuden vahvistaminen & moniammatillisten toimintatapojen kehittäminen
- ❖ Hoitotyön johtaminen ohjaamaan hoitotyötä ja sen kehittämistä

Lämmin kiitos VeTe-hankkeelle!